RABHADH

Ná déan dearmad an páipéar seo a chur ar ais le do fhreagarleabhar, nó caillfidh tú marcanna.

Scríobh do Scrúduimhir anseo:

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2014

TÍREOLAÍOCHT – ARDLEIBHÉAL

ROINN 1 – FILLTEÁN (60 marc)

DÉ hAOINE, 6 MEITHEAMH – MAIDIN, 9.30 – 11.30

Greille Mharcála an Fhillteáin				
Ceisteanna		**Marc**	**Scrúdaitheoir**	**Scrúdaitheoir Comhairleach**
	@	3		
	@	2		
	@	1		
	@	0		
Marc Iomlán				

NÓTA: TÁ ROINN 2 DEN SCRÚDÚ AR PHÁIPÉAR AR LEITHLIGH

ROINN 1 (60 marc)

Freagair **GACH** ceist.
Tá rogha agat laistigh de thrí cheist.
Déan deimhin de go gcuireann tú an fillteán seo ar ais le do fhreagarleabhar.
Caillfidh tú marcanna mura gcuireann.

1. SCREAMH AN DOMHAIN

Scrúdaigh an léarscáil thuas agus cuir ciorcal thart ar an rogha ceart i ngach ceann de na ráitis a leanas.

(i) Is é a thugtar ar an limistéar atá á léiriú leis an líne dhearg ar an léarscáil ná Droim an Atlantaigh Láir. ***Fíor / Bréagach***

(ii) Tá mórán bolcán sa limistéar seo. ***Fíor / Bréagach***

(iii) Imbhuaileann plátaí screimhe le chéile sa limistéar seo. ***Fíor / Bréagach***

2. CREATHANNA TALÚN

Críochnaigh gach ceann de na habairtí a leanas.

(i) Is é a thugtar ar an bpointe ar dhromchla an domhain díreach os cionn fhócas crith talún ná an ______________________________.

(ii) Tomhaistear méid crith talún ar Scála ___________________ .

(iii) Is é a thugtar ar thonn mhór a eascraíonn as crith talún faoi uisce in aigéan ná __________________________.

3. OLLGHLUAISEACHT

Is é a thugtar ar shraith iomairí beaga a chnuasaíonn mar thoradh ar ithirthéaltú ná:

Glár ☐

Ithirchisil ☐

Láibshreabha ☐

Fargáiníní ☐

Cuir tic (✓) sa bhosca ceart.

4. AER AG ÉIRÍ AGUS AG TITIM

Cuir tic (✓) sa bhosca ceart thíos chun a thaispeáint cé acu **trí** ráiteas díobh atá ceart.

1. Cruthaíonn aer fuar ag an bPol Thuaidh ardbhrú.
2. Tá baint ag frithchioclón le haimsir fhuar fhliuch.
3. Is é is aeráid ann ná meánstaid an atmaisféir in imeacht tréimhse ghearr.
4. Tugtar doldrama ar réimsí lagbhrú in aice leis an meánchiorcal.
5. Is minic a thosaíonn lagrach os cionn an Atlantaigh Thuaidh.

1, 2, 3 ☐

2, 3, 4 ☐

1, 4, 5 ☐

2, 4, 5 ☐

5. FEACHTAÍ AIGÉIN

Cuir ciorcal thart ar an bhfreagra ceart i ngach ceann de na ráitis a leanas.

(i) Cuidíonn Síobadh Mór an Atlantaigh Thuaidh chun an teocht in Éirinn sa gheimhreadh a ***ardú / ísliú***.

(ii) Bíonn ***Feacht Labrador / Sruth na Murascaille*** ina chúis le haimsir fhuar in Oirthear Cheanada.

(iii) Feacht ***te / fuar*** a ghluaiseann i dtreo an mheánchiorcail é Feacht na gCanárach.

6. AIBHNEACHA

Sna boscaí a thugtar, meaitseáil gach ceann de na litreacha i **gColún X** le huimhir a phéire i **gColún Y**. Tá péire amháin déanta duit.

Colún X	
A	Cnaí
B	Scríobchaitheamh
C	Gníomhú Hiodrálach
D	Tuaslagadh

Colún Y	
1	Fórsa uisce atá ag gluaiseacht.
2	Ceimiceáin in uisce a bhriseann said síos carraigeacha áirithe.
3	Ualach abhann ag bualadh i gcoinne ghrinneall na habhann agus i gcoinne na mbruach.
4	Clocha ag bualadh i gcoinne a chéile agus iad á n-iompar ag an abhainn.

X	**Y**
A	
B	
C	1
D	

7. LOMAIRT

Cuir ciorcal thart ar an bhfreagra ceart i ngach ceann de na ráitis a leanas.

(i) Is é a thugtar ar an gcarraig bhriste sa limistéar ardtalún a thaispeántar san fhótagraf ná ***glár / scileach***.

(ii) Toradh ar shíonchaitheamh ***ceimiceach / meicniúil*** an charraig bhriste seo.

(iii) ***Domhantarraingt / creimeadh*** a thugann ar an gcarraig bhriste gluaiseacht síos le fána an tsléibhe.

FREAGAIR 8A NÓ 8B

8A. ITHREACHA

Críochnaigh gach ceann de na habairtí agus na téarmaí cearta as an liosta thíos á n-úsáid agat.

Donnithreacha	Cruachiseal	Miocrorgánaigh
Húmas	Podsail	Ithirchiseal B

(i) _________________________ na hithreacha is coitianta in Éirinn.

(ii) Ithreacha iad_____________________ a fhaightear i limistéir ardtalún in Éirinn.

(iii) _____________________ a thugtar ar easair phlandaí nuair a bhristear síos í.

NÓ

8B. AIBHNEACHA

Cuir ciorcal thart ar an bhfreagra ceart i ngach ceann de na ráitis a leanas.

(i) Is é atá sa ghné abhann a thaispeántar san fhótagraf thuas ná ***deilt / V-ghleann***.

(ii) Faightear an ghné seo i gcúrsa ***uachtarach / íochtarach*** abhann.

(iii) Is é an próiseas trínar cruthaíodh í ná ***creimeadh / sil-leagan*** abhann.

FREAGAIR 9A NÓ 9B

9A. TÍREOLAÍOCHT UIRBEACH

Is é príomhfheidhm baile dórtúir ná:

Caitheamh aimsire ☐

Conaí ☐

Tionsclaíocht ☐

Cosaint ☐

Cuir tic (✓) sa bhosca ceart.

NÓ

9B. AERÁID

www.depositphotos.com

Léirínn an cartún seo an toradh a bhíonn ar cheann acu seo a leanas:

Báisteach aigéadach ☐

Teicteonaic phlátaí ☐

Síonchaitheamh ☐

Téamh domhanda ☐

Cuir tic (✓) sa bhosca ceart.

FREAGAIR 10A NÓ 10B

10A. FUINNEAMH IN-ATHNUAITE

Taispeánann an fótagraf feirm ghaoithe ag Ceann an Chairn, Co. Loch Garman.

Ainmnigh **trí** chineál eile fuinnimh in-athnuaite.

(i) ________________________________

(ii) ________________________________

(iii) ________________________________

NÓ

10B. FEIRMEOIREACHT

Is é atá sa bhosca thíos ná ionchuir, próisis agus aschuir ar fheirm.

Cuir ciorcal thart ar **thrí** aschur feirme.

treabhadh	*saothar*	*gearradh sadhlais*
tarracóir	*spraeáil*	*laonna*
caipiteal	*sciodar*	*cruithneacht*

11. SUÍOMH TIONSCAIL

Uaireanta fanann tionscal sa suíomh bunaidh cé go bhfuil na cúiseanna ar bunaíodh sa suíomh sin é imithe ar neamhní. Is é a thugtar air seo ná:

Meath tionsclaíoch	☐
Athshuíomh tionscail	☐
Táimhe thionsclaíoch	☐
Tionscal gan chuing	☐

Cuir tic (✓) sa bhosca ceart.

12. TALAMH A TUGADH CHUN MÍNTÍREACHAIS

Cuir ciorcal thart ar an bhfreagra ceart i ngach ceann de na ráitis a leanas.

(i) Is é a thugtar ar thalamh a tugadh chun míntíreachais ón bhfarraige ná ***poldar / tambaló***.

(ii) Tír atá tar éis talamh a thabhairt chun míntíreachais ón bhfarraige ná ***an Ísiltír / an Ostair***.

(iii) Bíonn lonnaíochtaí ar an talamh a tugadh chun míntíreachais ón bhfarraige ina ngréasáin ***neamhphleanáilte*** / ***phleanáilte*** de ghnáth.

13. GNIOMHAÍOCHT GHEILLEAGRACH

Cé acu liosta díobh seo a leanas ar samplaí iad go léir de dhaoine a ghlacann páirt i ngníomhaíocht gheilleagrach threasach?

Mianadóir, feirmeoir, Garda, siopadóir.	☐
Báicéir, altra, iascaire, dochtúir.	☐
Gruagaire, oifigeach bainc, oibrí foraoise, pluiméir.	☐
Fiaclóir, treoraí turas, tiománaí tacsaí, múinteoir.	☐

Cuir tic (✓) sa bhosca ceart.

14. STRUCHTÚR FOSTAÍOCHTA

Fostaíocht in Earnáil an Agraibhia, 2011

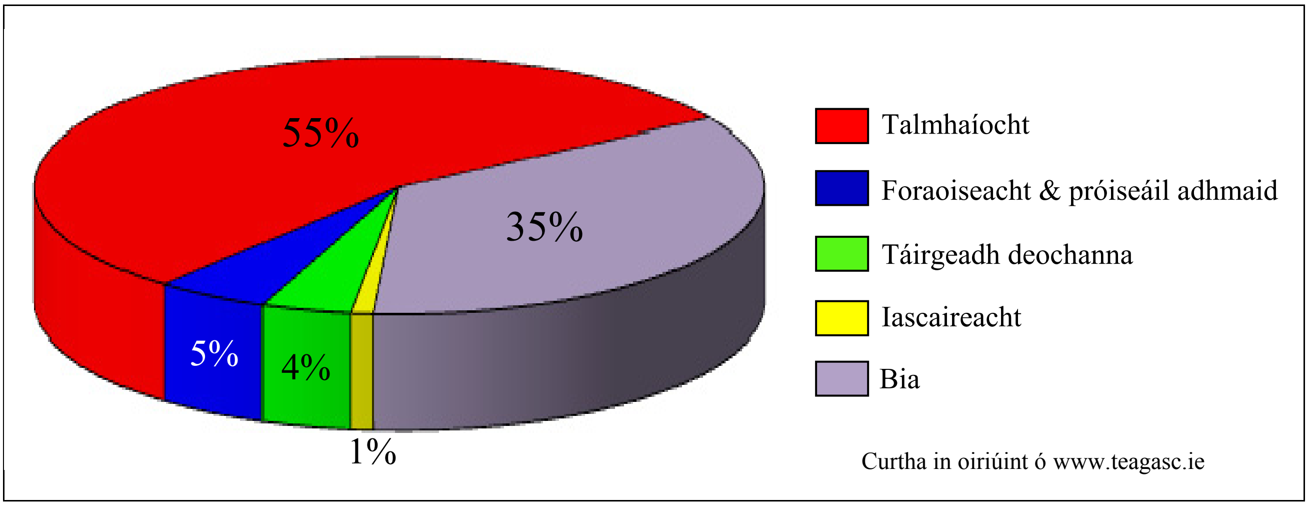

Scrúdaigh an phíchairt thuas a thaispeánann an fhostaíocht in earnáil an Agraibhia in 2011.

Cuir tic (✓) sa bhosca ceart thíos chun a thaispeáint cé acu **trí** ráiteas díobh seo atá ceart.

1. San iascaireacht a bhí an céatadán ba lú den fhostaíocht in earnáil an Agraibhia.
2. Sa talmhaíocht agus sa bhia a bhí 90% den fhostaíocht in earnáil an Agraibhia.
3. San iascaireacht agus i dtáirgeadh deochanna a bhí 8% den fhostaíocht in earnáil an Agraibhia.
4. Bhí beagán os cionn trian de na daoine fostaithe in earnáil an bhia.
5. Bhí an céatadán a bhí fostaithe i dtáirgeadh deochanna níos mó ná an céatadán fostaithe san fhoraoiseacht agus próiseáil adhmaid.

1, 2, 3 ☐

1, 3, 4 ☐

1, 2, 4 ☐

1, 4, 5 ☐

15. GRAF DAONRA

Taispeánann an tábla an líon daoine as rogha náisiúntachtaí a bhí ag lonnú agus i láthair in Éirinn ar oíche an Daonáirimh in 2011.

Bain úsáid as an eolas sa tábla chun an barraghraf a chríochnú i gcás na náisiúnach de chuid na Fraince, na hÍsiltíre agus na hUngáire.

Náisiúntacht	Gearmánach	Nigéarach	Afracach Theas	Francach	Iodálach	Ísiltíreach	Spáinneach	Ungárach
Líon Daoine	11,300	17,600	4,800	10,000	7,600	4,000	6,800	8,000

Curtha in oiriúint ó www.cso.ie

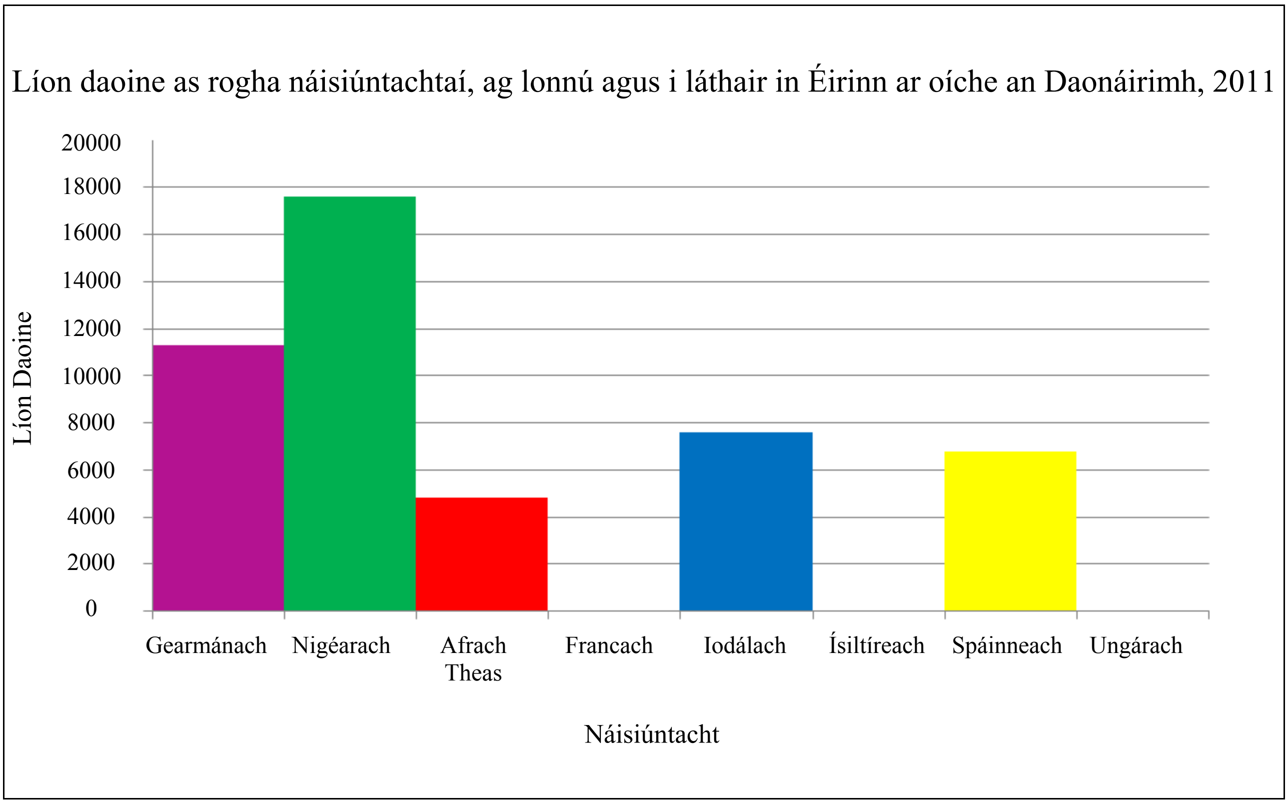

16. ÉAGSÚLACHTAÍ RÉIGIÚNACHA

Rátaí Folúntais sa Tithíochti bPoblacht na hÉireann, 2011

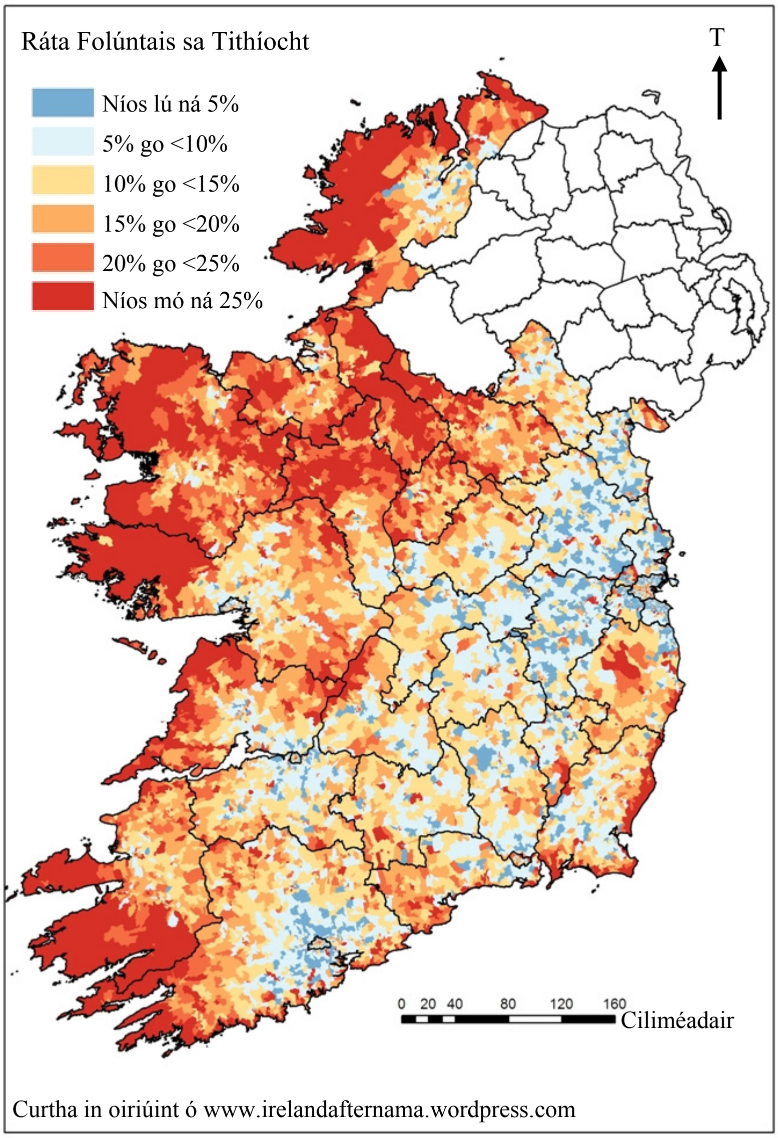

Cuir ciorcal thart ar an rogha ceart i ngach ceann de na ráitis a leanas.

(i) Bhí an ráta folúntais sa tithíocht níos airde in iarthar na hÉireann ná mar a bhí san oirthear. ***Fíor / Bréagach***

(ii) 10% go < 15% an ráta folúntais sa tithíocht a bhí san fhormhór d'iarthar na Gaillimhe. ***Fíor / Bréagach***

(iii) 15% go < 20 % an ráta folúntais sa tithíocht a bhí i gContae an Chláir go léir. ***Fíor / Bréagach***

17. LÉARSCÁIL NA SUIRBHÉIREACHTA ORDANÁIS

Scrúdaigh léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis a thugtar leis an bpáipéar seo.
Ainmnigh an gréasán lonnaíochta tuaithe ag X 293 935.

Gréasán lonnaíochta tuaithe ____

18. LÉARSCÁIL NA SUIRBHÉIREACHTA ORDANÁIS

Scrúdaigh léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis a thugtar leis an bpáipéar seo.
Sna boscaí a thugtar, meaitseáil gach ceann de na litreacha i **gColún X** le huimhir a phéire i **gColún Y**. Tá péire amháin déanta duit.

Colún X	
A	S 275 006
B	X 277 958
C	X 249 952
D	S 246 007

Colún Y	
1	Foraois mheasctha
2	Spotairde 154
3	Carn
4	Crosaire

X	**Y**
A	
B	
C	4
D	

19. LÉARSCÁIL NA SUIRBHÉIREACHTA ORDANÁIS

Scrúdaigh léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis a thugtar leis an bpáipéar seo.
Laistigh de chearnóg eangaí X 22 92 tá:

Príomhbhóthar Náisiúnta ☐

Bóthar Tánaisteach Náisiúnta ☐

Bóthar den Tríú Grád ☐

Bóthar Réigiúnach ☐

Cuir tic (✓) sa bhosca ceart.

20. AERFÓTAGRAF

Scrúdaigh an t-aerfótagraf de Dhún Garbhán a thugtar leis an bpáipéar seo.
Is é atá ann ná:

Fótagraf ceartingearach ☐

Fótagraf fiar ☐

Cuir tic (✓) sa bhosca ceart.

2014. S28T

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2014

TÍREOLAÍOCHT – ARDLEIBHÉAL

ROINN 2 (90 marc)

DÉ hAOINE, 6 MEITHEAMH – MAIDIN, 9.30 - 11.30

Tá **ROINN 1** den pháipéar seo i bhfillteán ar leithligh, mar a bhfuil spásanna le haghaidh do chuid freagraí.

NÁ DEARMAD, LE DO THOIL, GO gCAITHFIDH TÚ **FILLTEÁN** COMHLÁNAITHE **ROINN 1** A THABHAIRT AR AIS LE DO FHREAGARLEABHAR.

ROINN 2 (90 marc)

Freagair **TRÍ** cheist ar bith.

Tá na ceisteanna uile ar cómharc.

Ceist 1. CARRAIGEACHA AGUS SÍONCHAITHEAMH

A. Cineálacha Carraige

www.gwydir.demon.co.uk

www.celticmythphodshow.com

www.tmaa.go.tz

(i) Luaigh cé acu ceann de na híomhánna **A**, **B** nó **C** a thaispeánann carraig bhasailt.

(ii) Ainmnigh áit in Éirinn ina bhfaightear basalt.

(iii) Déan cur síos agus tabhair míniú ar an tslí a gcruthaítear basalt.

(10)

B. Idirghníomhaíocht an Duine

www.inhabitat.com

(i) Luaigh **dhá** bhuntáiste a bhaineann geilleagar na hÉireann as saothrú ola agus gáis.

(ii) Déan cur síos ar **dhá** fhadhb a d'fhéadfadh a theacht chun cinn mar thoradh ar shaothrú ola agus gáis.

(10)

C. Síonchaitheamh

Mínigh, le cabhair léaráid lipéadaithe, conas a dhéantar síonchaitheamh ar charraigeacha mar gheall ar ghníomhaíocht an tseaca.

(10)

Ceist 2. AERÁID AGUS AIMSIR

A. Cineál Aeráide

(i) Ainmnigh aeráid **fhuar amháin** a bhfuil staidéar déanta agat uirthi.

(ii) Mínigh na hairíonna teochta **agus** frasaíochta a bhaineann leis an aeráid **fhuar** seo.

(iii) Déan cur síos ar shlí **amháin** a ndearna an fásra nádúrtha oiriúnú don aeráid **fhuar** seo.

(10)

B. Gléasanna Aimsire

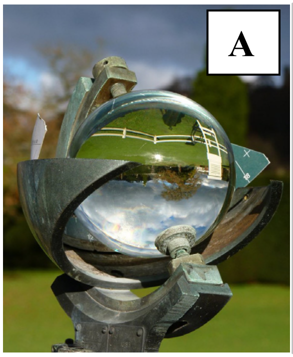

www.deviantart.com

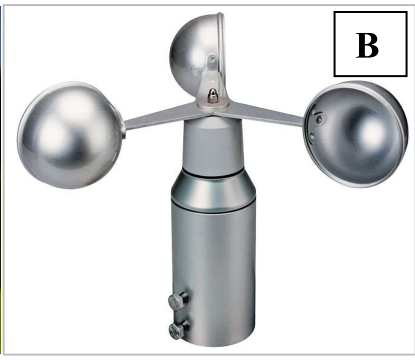

www.directindustry.com

www.wikipedia.org

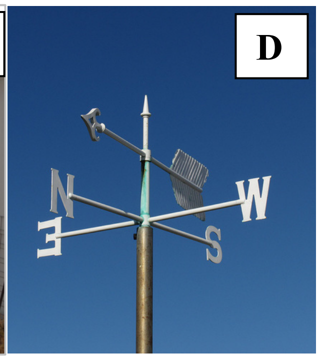

www.flickr.com

(i) Ainmnigh gach ceann de na gléasanna aimsire **A**, **B**, **C** and **D** a thaispeántar thuas.

(ii) Roghnaigh **dhá** cheann ar bith de na gléasanna a thaispeántar thuas **agus** déan cur síos ar an tslí a n-úsáidtear iad chun an aimsir a thaifeadadh.

(10)

C. Triomach

(i) Ainmnigh limistéar a mbíonn an-drochthriomach ann **agus** mínigh cén fáth a dtarlaíonn triomach sa limistéar seo.

(ii) Déan cur síos agus tabhair míniú ar na slite a dtéann an triomach i bhfeidhm ar ghníomhaíocht an duine sa limistéar seo.

(10)

Ceist 3. **STAIDÉAR DAONRA**

A. **Pirimidí Daonra**

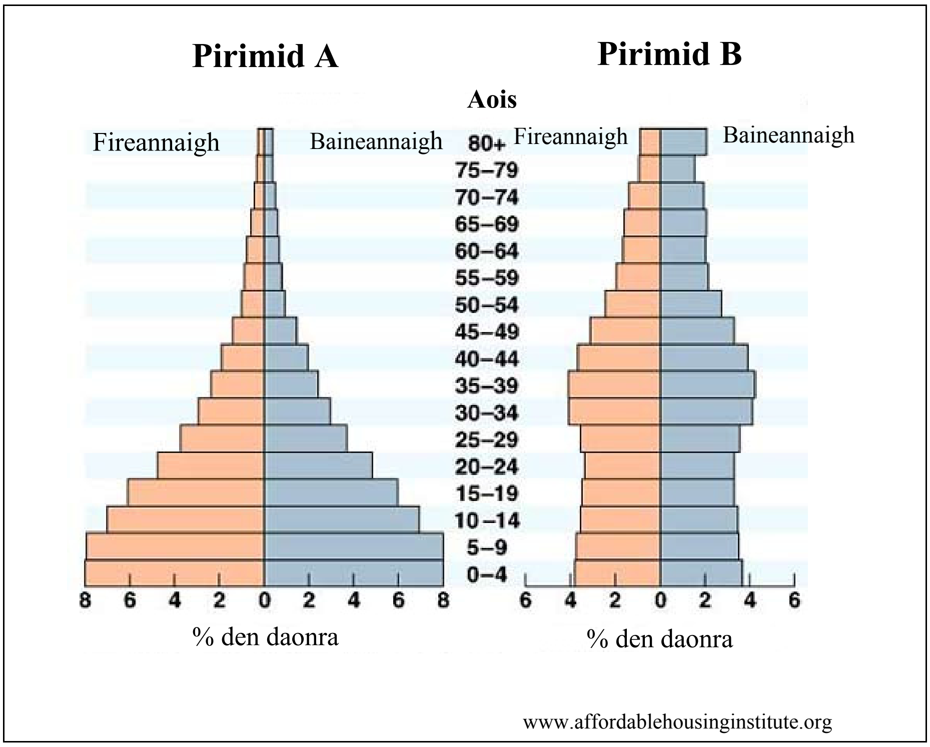

Scrúdaigh na pirimidí daonra thuas.

(i) Déan cur síos ar an tionchar a bhíonn ag rátaí breithe **agus** rátaí báis ar struchtúr gach ceann den dá **Phirimid A** agus **B**.

(ii) Mínigh **dhá** chúis a mbíonn an t-ionchas saoil níos airde ná i dtíortha áirithe.

(12)

B. **Dlús Daonra**

Déan cur síos ar **dhá** shlí a mbíonn tionchar ag dlús an-íseal daonra i réigiún a bhfuil staidéar déanta agat air.

(8)

C. Athrú Daonra

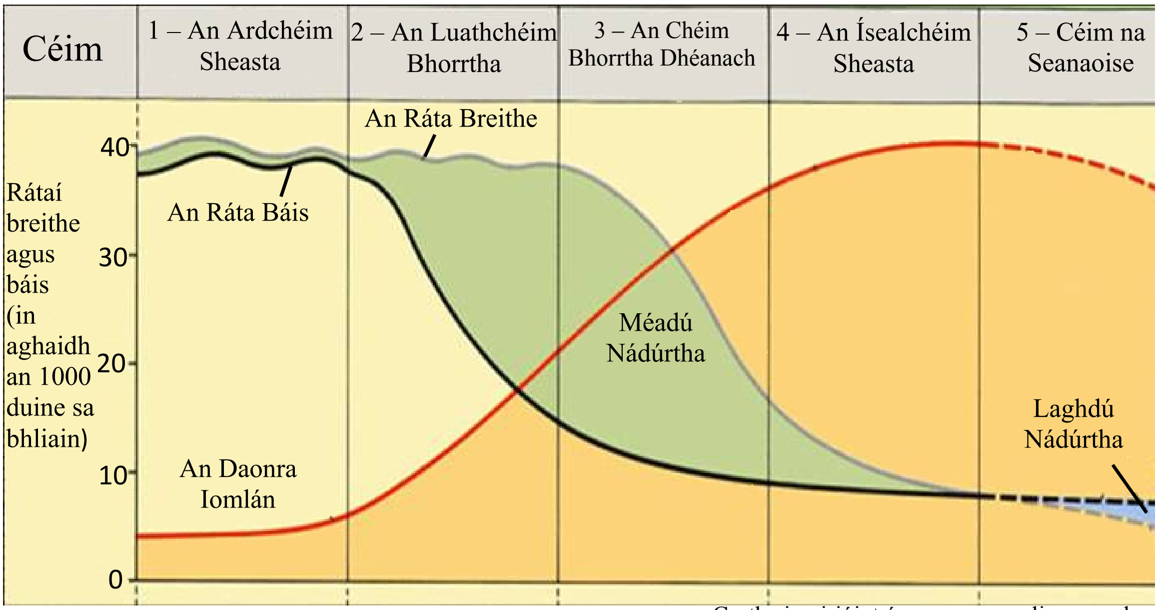

Curtha in oiriúint ó www.geogonline.org.uk

Taispeánann an léaráid thuas athrú daonra le himeacht ama.

(i) Cén t-ainm a thugtar ar an léaráid seo a thaispeánann athrú daonra?

(ii) Mínigh gach ceann acu seo a leanas:

(a) An fáth a luainíonn an ráta báis (téann sé suas agus síos) i gCéim 1.
(b) An fáth a dtiteann an ráta báis go tapa i gCéim 2.
(c) An fáth a bhfuil laghdú nádúrtha ar an daonra i gCéim 5.

(10)

Ceist 4. **MEASCÁN TÍREOLAÍOCHTA**

Freagair **TRÍ CINN AR BITH** de na ceisteanna **4A**, **4B**, **4C**, **4D**.

4A. **FREAGAIR** (i) **nó** (ii).

(i) **Oighriúchán**

Ainmnigh gné **amháin** a cruthaíodh de thoradh oighearchreimeadh agus mínigh, le cabhair léaráid lipéadaithe, conas a cruthaíodh í.

(10)

NÓ

(ii) **Cóstaí**

Ainmnigh gné **amháin** a cruthaíodh de thoradh creimeadh cósta agus mínigh, le cabhair léaráid lipéadaithe, conas a cruthaíodh í.

(10)

4B. **Cúnamh**

(i) Cad is brí leis an téarma *cúnamh déthaobhach*?

(ii) Déan cur síos ar bhuntáiste **amháin** agus ar mhíbhuntáiste **amháin** a bhaineann le cúnamh a chur ar fáil do thíortha sa domhan i mbéal forbartha.

(10)

4C. Pleanáil Uirbeach

(i) Taispeánann an fótagraf thuas ceantar i gcathair Corcaí ina ndearnadh athnuachan uirbeach.
Mínigh cad is brí leis an téarma *athnuachan uirbeach*.

(ii) Ainmnigh *baile nua* ar bith in Éirinn a bhfuil staidéar déanta agat air.

(iii) Déan cur síos ar **dhá** shaintréith ar bith a bhaineann leis an *mbaile nua* seo.

(10)

4D. Tionscal na Déantúsaíochta

Tá an lán tosca ann a mbíonn tionchar acu shuíomh tionscail déantúsaíochta, iad seo san áireamh:

- Amhábhair
- Lucht Saothair
- Margaí
- Iompar
- Caipiteal
- Seirbhísí
- Polasaithe Rialtais.

Mínigh conas a imríonn **trí** cinn ar bith de na tosca thuas tionchar ar shuíomh tionscal déantúsaíochta **amháin** a bhfuil staidéar déanta agat air.

(10)

Ceist 5. LÉARSCÁIL NA SUIRBHÉIREACHTA ORDANÁIS AGUS AN tAERFÓTAGRAF

A. Scrúdaigh **LÉARSCÁIL NA SUIRBHÉIREACHTA ORDANÁIS** a thugtar leis an bpáipéar seo.

Tarraing sracléarscáil den limistéar a thaispeántar ar léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis.
Ar do shracléarscail, taispeáin agus lipéadaigh gach ceann díobh seo a leanas:

- An t-imeallbhord
- An limistéar faoi fhoirgnimh le hais a chéile i nDún Garbhán
- Limistéar talún os cionn 300 méadar
- Príomhbhóthar náisiúnta.

(10)

B. Scrúdaigh **LÉARSCÁIL NA SUIRBHÉIREACHTA ORDANÁIS** a thugtar leis an bpáipéar seo.

Mínigh **trí** chúis a bhfuil Dún Garbhán sa suíomh seo agus fianaise ón **LÉARSCÁIL NA SUIRBHÉIREACHTA ORDANÁIS** agat chun tacú le gach cúis díobh.

(12)

C. Scrúdaigh an **tAERFÓTAGRAF** a thugtar leis an bpáipéar seo.

Mínigh **dhá** chúis a meallfaí turasóirí go dtí an limistéar seo agus fianaise ón **AERFÓTAGRAF** agat chun tacú le gach cúis díobh.

(8)